

LIETUVIŲ VALSTYBINĖ KALBA

Skaitymo, kalbos vartojimo ir rašymo testai

Valstybinio brandos egzamino užduotis
(pagrindinė sesija)

2007 m. gegužės 23 d.

Trukmė – 3 val. 20 min. (200 min.)

I. SKAITYMO TESTAS**(Trukmė – 50 min.)***Užduotis. Perskaitykite tekstą ir atsakykite į klausimus. Skaitmenimis sunumeruotos pastraipos.***Alis Balbierius****Vaizdų griūtis laikai**

1 Regis, pirmiausia buvo vaizdas, ne žodis, ne raidė. Vaizdas pirmykščio žmogaus akyse – šviesa, saulė, gamtovaizdis, augalai, judantys gyvūnai, gamtos reiškiniai, genties žmonės. Žodis turėjo gimi vėliau; dar vėliau – raidė ir užrašytas žodis. Žodis ir raštas kadaise buvo labai arti vaizdo, netgi tapatūs – tai liudija kai kurie senovės rašto pavyzdžiai. Per tūkstantmečius tie vaizdai suabstraktėjo, kol tapo raidėmis, tokiomis, koks raštas yra dabar. Ir raštas pirmiausia yra vaizdas, nes skaitome akimis, o mūsų sąmonė ir sąmonė iš juodai balto rašto atkuria spalvas ir vaizdus; dar daugiau – perteikia ir sukelia mintis, begalines asociacijas ir improvizacijų grandines.

2 Atmenu laikus, kada magiškoji vaizdų dėžutė – televizorius – buvo egzotiška retenybė. Tai paauglystės metai, kada tapau knygiumi. Ištisas dienas skaičiau – godžiai rijau romanus, pažintines knygas apie gamtą, meilės istorijas ir įvairiausių nuotykius. Buvo galima skaityti nuo ryto iki nakties taip, kaip dabar, deja, ne vienas nuo ryto iki vakaro spokso į kintančių vaizdų kaleidoskopą magiškoje dėžutėje. Anais dar neseniais laikais vaizdai (išskyrus natūralios gamtos) buvo deficitas – su didžiausiu jauduliu ir dėmesiu žiūrėdavau į retai pasitaikančias, dažniau nespalvotas graviūras ar piešinius seniai išleistose knygose. Tų iliustracijų būta nedaug, lygiai kaip šiandien jų be galo daug – pasaulyje pradeda dominuoti knygos, kuriose yra daugiau vaizdų negu žodžių. Kur tas vidurkis, ta auksinė taisyklė periodiniam leidiniui ar knygai, kad tekstas nepasmaugtų vaizdų ir atvirkščiai, kad vaizdų perteklius nesukeltų rašto agonijos?

3 Atmenu graviūrą iš seno Servanteso „Don Kichoto“ leidimo – iš tamsaus ir gilaus urvo kyla į niūrų dangų pabaidytų šikšnosparnių debesis. Taip dabar pasaulinė vaizdų gaminimo, dauginimo ir platinimo mašina nelyg tie šikšnosparniai uždengia planetos dangų. Jie kyla iš TV, iš filmų, iš žurnalų, laikraščių ir knygų, iš interneto begalybės – vaizdų ir atvaizdų invazija vyksta stulbinamu greičiu, ir žodis jau priverstas kautis su vaizdu, nes vaizdą regime ir suvokiame tiesiogiai ir „lengvai“, o tekstų skaitymas reikalauja didesnio susikaupimo ir proto pastangų. Vaizdai turi savybę sudominti, patraukti greičiau negu raštas, ir šiais TV, interneto ir spausdinto vaizdo laikais mes dažnai paskęstame tame vaizdų kaleidoskope, slystame jų paviršiumi, nes iš esmės tik saikingas vaizdų kiekis ir tekstas, kaip visuma, geba perteikti reiškinių ir daiktų esmę.

4 Vaizdai šiandien krinta ant mūsų galvų kaip kadaise lava, pelenai ir akmenys ant žūvančios Pompėjos. Vaizdų jau yra tiek daug, kad mes nepajėgiame bent menką dalį jų suvokti, bent akimirką pamatyti. Vaizdų griūtyje vis daugėja šiukšlių, šiandien vaizdai mus ir informuoja ar estetiškai praturtina, ir užteršia. Vaizdai dauginasi dažnai be atrankos, be saiko, o mes nė nesusimąstome apie jų estetinį ar etinį poveikį. Regis, šiandien didžiausia vaizdų tarša mums grasina dar palyginti naujas žmonijos išradimas – internetas. Jis man šiek tiek primena magiją – vaizdai iš viso pasaulio, išnyrantys iš niekur – per kelias sekundes. Vaizdų taršos prasme internetas šiandien, regis, yra lyderis.

5 Užgimusiame skaitmeninių technologijų, virtualiosios realybės eroje beregint iškilo vaizdo autentiškumo, vaizdo tiesos problema. Kaip mes pamažu nustojame tikėti absoliučia spausdinto žodžio tiesa, lygiai taip turime pradėti abejoti ir vaizdo tiesa, jo tikrumu. Turiu galvoje pirmiausia ne meną, o dokumentiką, žiniasklaidą. Vaizduojamajame mene vaizdo netikrumas yra netgi pageidautinas, tačiau šiuolaikinės technologijos leidžia ne tik vaizduoti (ar įamžinti) tikrovę, bet ir įtikinamai ją iškreipti, suklastoti. Šiandien pasaulio žiniasklaidai techniškai nesudėtinga pateikti, pavyzdžiui, tokią visiškai tikrovišką JAV prezidento D. Bušo ir didžiausio XXI amžiaus pradžios teroristo Osamos bin Ladeno nuotrauką: jie draugiškai šnekučiuojasi prie pietų stalo Baltuosiuose rūmuose. Spauda seniai naudoja montažo principus, pasiskolintus iš fotografijos ir kino. Išvada paprasta, tiesiog banali – manipuliuojant virtualiai sukurtais ar sumontuotais vaizdais galima sukelti nenusąjimą visuomeninį, ekonominį ir net karinį aidą kai kurių šalių ar net viso pasaulio bendrijoje.

6 Mes negalime nuspėti, kaip ši vaizdų griūtis, jų besotis dauginimas ir vartojimas netolimoje ateityje paveiks mūsų visuomenę, atskiros asmenybės „aš“. Čia gali slypėti daug psichologinių pavojų.

TV, internetas, filmai ne tik užgriūva mus vaizdų mūša, bet ir veikia skonį. Šis pasaulis iš esmės yra antrinė realybė – perdirbta arba iškreipta tikrovė. Šią realybę labiausiai iškreipia TV, veikianti rinkos sąlygomis ir einanti lengviausiu keliu: savojo vidutinio žiūrovo link. Pagaliau vaizdų griūtis, jų gausa nuvertina patį vaizdą, nes visa, ko yra daug ar per daug, savaime nuvertėja. „Apskritai visuomenės informavimo priemonėmis perteikiamos ir tiražuojamos vertybės pagrįstai gali būti pavadintos moraliniu pagedimu ir kultūros nuopoliu. Šiuo požiūriu ypač nusižengia televizija. Šiandien daugeliui pasaulio gyventojų – ir ypač jaunimui – televizija yra svarbiausia socializacijos ir švietimo priemonė. Šiuo atžvilgiu ji greitai gali užimti tradicinę šeimos, bažnyčios ir mokyklos vietą“ – prieš keletą metų taikliai pastebėjo žinomas JAV politologas Zbignevas Brzezinski. Taigi šiuolaikinėje vaizdus dauginančioje epochoje vaizdas ne tik pretenduoja tapti Bažnyčia ar mokykla, bet ir slapta tikisi užimti Dievo vietą.

7 Nėra abejonės, kad ši vaizdų griūtis veikia mus ir kaip biologinę rūšį – ne tik keičia mūsų elgseną ir mąstyseną, įterpia ir įspaudžia į mūsų sąmonę naujus poreikius ir stereotipus. Daugybė pasaulio žmonių praleidžia aibę laiko, tuščiai spoksodami į Dievo vietą užimančios magiškosios vaizdų dėžutės ekraną. Ir stengiasi užmiršti ir užsimiršti, slėptis nuo vidinių ir išorės problemų. Pamiřstama, kad viena iš didžiausių vertybių – mums gyventi skirtas laikas. Taigi šiame vaizdų griūties pasaulyje egzistuoja ne tik aklo pamėgdžiojimo, aklo kopijavimo galimybės ir pavojus, bet ir galimybė ne vienam iš mūsų prarasti savastį, ištirpinti savo kūną ir dvasią virtualioje realybėje, tapti vaizdo atšvaitu tarp kitų atšvaitų.

Klausimai ir atsakymai

1. Įvardykite **du** pagrindinius bendravimo būdus, aptariamus 1-oje pastraipoje.

(2 taškai)

2. Įvardykite autoriaus požiūrį į skaitymą ir TV, pagrįskite jį citatomis (2 pastraipa).

(1,5 taško)

3. Suformuluokite problemą, keliamą 2-oje pastraipoje.

(1 taškas)

4. Paaiškinkite autoriaus mintį „dabar pasaulinė vaizdų gaminimo, dauginimo ir platinimo mašina <...> uždengia planetos dangų“ (3 pastraipa).

(1 taškas)

Čia rašo vertintojai		
I	II	III

5. Kodėl vaizdinė informacija patrauklesnė? Nurodykite **du** autoriaus argumentus (3 pastraipa).

(2 taškai)

6. Paaiškinkite, kuriam tikslui žodis „lengvai“ pavartotas kabutėse (3 pastraipa).

(1 taškas)

7. Kodėl autorius visuomenės informavimo priemonės vertina dviprasmiškai (4 pastraipa)?

(1 taškas)

8. Savais žodžiais suformuluokite pagrindinę 5-os pastraipos mintį.

(1 taškas)

9. Remdamiesi 6–7-a pastraipomis, išsamiai paaiškinkite viso teksto pavadinimą.

(2 taškai)

Čia rašo vertintojai		
I	II	III
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Taškų suma (maks. 12,5)

Skaitymo testo taškų suma (12,5x2=25)

II. KALBOS VARTOJIMO TESTAS

(Trukmė – 50 min.)

1 užduotis. Iš kairėje pateiktų veiksmažodžių padarykite reikiamas neasmenuojamąsias formas ir įrašykite jas į tekstą. 0 atvejis – pavyzdys.

Trys viename – Romas Lileikis		<i>Čia rašo vertintojai</i>		
		I	II	III
(0) sukurti	<i>Apie poetą, prezidentą ir režisierių, (0) <u>sukūrusį</u> filmą „Saša“</i>	—	—	—
(1) atsikraustyti	Romas Lileikis, prieš daugelį metų (1) _____ gyventi į Vilniaus Užupio rajoną, senųjų gyventojų buvo	—	—	—
(2) sutikti	(2) _____ kaip svetimas. Dabar jį pažįsta ir šaukia vardu kone kiekvienas. Ir tikrai ne todėl, kad saujelės bičiulių	—	—	—
(3) praminti	kadaisė buvo (3) _____ Užupio prezidentu.	—	—	—
(4) žinoti	Daugeliui Užupio gyventojų gerai (4) _____, kad Romas Lileikis yra poetas, menininkas, režisierius. Tačiau jis savas	—	—	—
(5) guostis	– juk neretai jam (5) _____.	—	—	—
(6) sukurti	Romas Lileikis yra (6) _____ penkis filmus:	—	—	—
(7) apdovanoti	vaidybinį filmą „Aš esu“, kuris (7) _____	—	—	—
(8) vykti	pagrindiniu Portugalijoje (8) _____ kino festivalio prizų „Aukso žuvėdra“, ir keturis kūrybinės dokumentikos	—	—	—
(9) pasakoti	filmus. Filme „Saša“ (9) _____ apie paprastą užupietį, apie iš pirmo žvilgsnio visai (10) _____	—	—	—
(10) nesikeisti	žmonių gyvenimą, buitį. Filme (11) _____, atrodytų, įprasta buitinė scena – fotografuojami senieji Užupio	—	—	—
(11) vaizduoti	rajono gyventojai. Tačiau kino operatoriaus (12) _____ vyrų ir moterų akyse vos	—	—	—
(12) filmuoti	(13) _____ drovumas: jų žvilgsniai tarsi klausia, ką gi daryti, kad šalia operatoriaus (14) _____	—	—	—
(13) just	gerai jiems pažįstamas Romas būtų patenkintas? Filme Užupio žmonės, (15) _____ savo ar kaimynų kieme	—	—	—
(14) stovėti	(16) _____ fotosesijoje, nedrąsiai (17) _____ prisėsti ant jiems	—	—	—
(15) dalyvauti	(18) _____ kėdės ir pristatyti kamerai, vėliau ilgai būriuojasi tame pačiame kiemelyje, (19) _____ į savo veidus iš fotografijų. Filmas	—	—	—
(16) surengti	baigiamas poetine metafora – senųjų užupiečių veidai, užfiksuoti fotografijose, plaukia Vilnele, kurios vaga lėtai (20) _____ iš paukščio skrydžio. Galbūt šie	—	—	—
(17) sutikti	veidai plaukia į amžinybę?	—	—	—
(18) pasiūlyti				
(19) žiūrėti				
(20) apžvelgti				

*Pagal Rūtą Mėlynę
(20 tašku)*

Taškai			

2 užduotis. Kairėje pateiktus žodžius ar žodžių junginius parašykite nurodytu skaičiumi ir reikiamu linksniu. 0 atvejis – pavyzdys.

	Beveik po šimto metų	Čia rašo vertintojai		
		I	II	III
(0) <i>Vašingtonas</i>	Dvi didelės parodos: viena (0) <u>Vašingtono</u> nacionalinėje galerijoje, skirta (21) _____ dailei, kita Paryžiuje, skirta Mikalojui Konstantinui Čiurlioniui. Abi parodos paskatino rimtai susimąstyti, (22–23) _____	—	—	—
(21) naujoji	priklauso žymus lietuvių dailininkas. Šios parodos daug (24) _____ panašios. Tačiau menotyrininkų į tai nebuvo kreipta (25–26) _____.	—	—	—
(22–23) kuris šimtmetis	Skrisdamas į Paryžių neabejojau daug kam atrodysiąs (27) _____, vykstantis į kelionę vien tam, kad pamatyčiau Čiurlionį tarp van Gogo ir Sezano. Pamaniau, gal ir gerai, kad lietuvių (28) _____ reikėjo šimto metų pasiekti Paryžių, nes gal XXI (29) _____ esame geriau pasirengę jį suprasti negu per (30) _____ lietuvių dailės parodą 1906 metais.	—	—	—
(24) kas	Nuvykęs į Paryžių pasižiūrėti (31) _____, išvydau minią žmonių. Visas (32) _____ dienas, kai lankiausi parodoje, buvo gausu (33) _____.	—	—	—
(25–26) reikiamas dėmesys	Norėčiau pabrėžti dar (34–35) _____: per dieną parodą aplankė daugiau žmonių, nei Kaune visas parodas aplanko per metus. Apie nepaprastą (36) _____ lietuvių dailininko kūryba bylojo ir (37) _____ mielai perkami parodos katalogai, paveikslų reprodukcijos, muzikos albumai.	—	—	—
(27) beprotis	Be abejonės, Čiurlionis priklauso savo epochai arba 1900-iesiems metams, kai Europa ir Amerika subruzdavo ieškoti (38–39) _____. Todėl svarbu paminėti ir Čiurlionio indėlį į naujojo meno raidą. Nors 1901 metais (40) _____ būta Leipcige (Čiurlionis stažavo Leipcigo konservatorijoje), jam ten nelabai sekėsi:	—	—	—
(28) menininkas		—	—	—
(29) amžius		—	—	—
(30) Pirmoji		—	—	—
(31) Čiurlionis		—	—	—
(32) trys		—	—	—
(33) lankytojai		—	—	—
(34–35) vienas dalykas		—	—	—
(36) domėjimasis		—	—	—
(37) paryžiečiai		—	—	—
(38–39) naujieji menai		—	—	—
(40) jis		—	—	—

		Čia rašo vertintojai		
		I	II	III
(41) vadovybė	nemokėjo vokiškai, nepritapo. Be to, Čiurlionio talentas nebuvo pripažintas konservatorijos (41) _____, nors	—	—	—
(42) trečioji	jo kūrinys komisija ne kartą įvertino (42) _____ premija, bet vis tiek reikalavo susimokėti už mokslą. Gal todėl,	—	—	—
(43) dveji	užuoat išbuvęs Leipcige (43) _____ stažuotės metus, Čiurlionis neištvėrė ir grįžo į Druskininkus.	—	—	—
(44–45) praėjęs amžius	Čia menininkas pirmiausia atrado gamtą. Ir ne jis vienas – daug kūrėjų (44–45) _____ pradžioje romantiškai pažvelgė į gamtą ir rado tai,	—	—	—
(46) kas	(46) _____ niekada anksčiau nebuvo pasigedę.	—	—	—
(47) nebereikalingi	Žmonės toje gamtoje tapo (47) _____. Gal todėl jų tiek nedaug ir Čiurlionio paveiksluose?	—	—	—
(48) tikusi	Naujojo meno ilgai nenorėta pripažinti. Antai 1900-aisiais metais Paryžiuje vykusią naujųjų menų parodą kritikai vertino kaip niekam (48) _____ ir joje eksponuotų paveikslų beveik niekas nepirko. Tačiau vienas žmogus, turėjęs	—	—	—
(49–50) begalinė nuovoka	(49–50) _____, supirko visus paveikslus. Ir štai beveik po šimto metų šie meno šedevrai eksponuojami tame pačiame muziejuje. Kaip ir Čiurlionio paveikslai, po daugelio metų sugrįžę į Paryžių.	—	—	—

Pagal Stasį Goštautą
(30 taškų)

Taškai			

Taškų suma (maks. 50)			

Kalbos vartojimo testo taškų suma (50:2=25)			

III. RAŠYMO TESTAS (Trukmė – 100 min.)

Uždutis. Pasirinkite vieną iš dviejų (**A** ir **B**) teiginių ir parašykite 250–300 žodžių apimties straipsnį į jaunimo žurnalą.

A Jaunimo vertybės keičiasi – gėrio, meilės troškimas išlieka amžinas.

B Tik ta visuomenė, kuri rūpinasi silpnaisiais, kuria ateitį.

Straipsnyje:

- patvirtinkite arba paneikite pasirinktą teiginį;
- argumentuodami savo mintis, remkitės kultūrine ir / ar visuomenine patirtimi: pateikite konkrečių pavyzdžių iš meno kūrinių (grožinės literatūros, filmų, spektaklių ir pan.) ar visuomenės gyvenimo (istorijos, žiniasklaidos ir pan.), ar kitų sričių;
- sugalvokite patrauklų, atitinkantį rašinio temą ar pagrindinę mintį pavadinimą.

Pastabos

1. Perrašę straipsnį į švarraštį, suskaičiuokite žodžius ir paraštėje nurodykite 250 žodžių ribą. Jei parašėte mažiau, paraštėje nurodykite, kiek žodžių parašyta.

2. Straipsnio pasirašyti nereikia.

50 taškų

Juodraštis

Švarraštis

Čia rašo vertintojai

I II III

Lined area for writing the response.

